

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ З ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**О.М. Кубецька, О.В. Неклеса,
Я.С. Палешко, Д.Б. Санакоєв**

КОМЕНТАР
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ
ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ
ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дніпро
2020

УДК 330.117
К 63

*Рекомендовано на засіданні
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем економічної
безпеки 13.04.2020 (протокол № 14).*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Чечет М.А. – оперуповноважений СКР Південного ВП Кам’янського ВП, майор поліції.

Остапенко Т.М. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

К 63 Коментар “Застосування законодавства у сфері державної допомоги суб’єктам господарювання”/ Кубецька О.М., Неклеса О.В., Палешко Я.С., Санакоєв Д.Б. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 40 с.

Друковане видання виконано відповідно до діючої наукової теми навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції «Теоретичні та прикладні аспекти забезпечення фінансово-економічної безпеки держави» (номер державної реєстрації 019U103516).

Коментар «Застосування законодавства у сфері державної допомоги суб’єктам господарювання» підготовлений із урахуванням сучасних методологічних підходів, містять коментарі, доцільні схеми та таблиці; продуманість й оптимальність структури роблять даний Коментар концептуально цілісним, оригінальним й актуальним виданням.

© ДДУВС, 2020
© Автори, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	5
1.1. Поняття ознаки та види суб'єктів господарської діяльності	5
1.2. Порядок утворення суб'єктів господарської діяльності та умови її припинення	7
1.3. Види підприємств та їх характерні риси	9
Розділ 2. ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ	12
Розділ 3. НАУКОВІ ПОЯСНЕННЯ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНУ ДОПОМОГУ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ»	17
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38

ВСТУП

Державна допомога – це підтримка держави суб'єктів господарювання у будь-якій формі за рахунок держави або ж місцевих ресурсів.

Основний принцип національної економіки при наданні державної допомоги – є недопустимість державної допомоги для конкуренції.

Конкуренція – є одним із ґрунтовних принципів вільної ринкової економіки. На неї можуть здійснювати негативний вплив не лише суб'єкти господарювання на ринку, але й держава.

Тобто державна допомога може суттєво вплинути на конкуренцію внаслідок сприяння певним підприємствам або виробництву товарів/послуг. Українське законодавство щодо державної допомоги суб'єктам господарювання покликане не допустити та попередити недоцільне втручання державних органів влади у функціонування самого ринкового механізму.

Тому надання державної допомоги має бути цільовими, прозорими, недискримінаційним та зрозумілим. Саме прозорість та принцип не допущення дискримінації дозволить запобігти негативному впливу на відповідні галузі в економіці.

В той же час саме державна допомога має свій позитивний вплив на економіку. Як приклад, для розбудови інфраструктурних проектів та підтримання оборонної сфери держави така допомога просто необхідна. Також слід зазначити, що державна допомога доцільна при необхідності працевлаштування населення або ж для розвитку та підтримки освітніх проектів.

Тож слід обережно використовувати механізм державної допомоги та надавати її після аналізу галузевої підтримки. Державна допомога суб'єктам господарювання в нашій державі визначається Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

В даному виданні надано роз'яснення до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та об'єднана вся необхідна інформація для його вірного трактування та застосування. Внаслідок чого, видання стає цінним помічником для науковців, студентів, курсантів, співробітників Національної поліції України, Національного антикорупційного бюро України, національного агентства з питань запобігання корупції, Державної фіскальної служби

України, Державної служби фінансового моніторингу України, Служби безпеки України, органів прокуратури та суду.

Розділ 1 ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття ознаки та види суб'єктів господарської діяльності

Суб'єкти господарської діяльності – це насамперед учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність або здійснюють керівництво такою діяльністю, створені відповідно до закону, володіють відповідним майном для здійснення такої діяльності.

Учасники відносин сфери господарювання – це суб'єкти господарювання, органи державної та місцевої влади, які наділені господарською компетенцією та громадяни, громадські організації які є засновниками суб'єктів господарювання чи відповідно виконують організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності (ст.2 ГК).

Правові ознаки суб'єкта господарювання вказані в таблиці 1:

Таблиця 1

Правові ознаки суб'єкта господарювання

Правові ознаки суб'єкта господарювання	Є учасниками господарських відносин;
	Здійснюють господарську діяльність (має мету та предмет господарської діяльності);
	Наявність господарських прав та обов'язків;
	Наявність власного майна;
	Здатність нести юридичну відповідальність .

Суб'єкти господарювання – це учасники господарських відносин, які фактично здійснюють господарську діяльність, мають майно і несуть відповідальність в межах цього майна відповідно до чинного законодавства.

Види суб'єктів господарювання зазначено в таблиці 2:

Види суб'єктів господарювання

Види суб'єктів господарювання	господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до ЦК, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;
	громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;
	філії, представництва, інші відокремлені підрозділи господарських організацій (структурні одиниці), створені ними для здійснення господарської діяльності.

Тобто, суб'єкти господарювання поділяються на три групи:

1. Юридичні особи.
2. Фізичні особи.
3. Відокремлені підрозділи організацій.

Суб'єкти господарювання поділяються за формою власності на наступні види:

Види суб'єктів господарювання за формою власності

Види суб'єктів господарювання за формою власності	Державні (державні підприємства, державні господарські об'єднання, господарські міністерства та відомства);
	Комунальні (органи місцевого самоврядування, комунальні підприємства)
	Колективні (господарські об'єднання та товариства, громадські та релігійні організації);
	Приватні (приватні підприємства);
	Змішані (на базі двох або більше форм власності).

Суб'єкти господарської діяльності поділяються на: комерційні і некомерційні. Комерційні – це ті в яких за мету стоїть одержання прибутку (приватні/колективні підприємства, страхові компанії, комерційні банки та інші). А некомерційні – це ті, діяльність яких не пов'язана з одержанням прибутку (організації, які фінансуються державою або іншим власником, а саме: громадські та релігійні організації, політичні партії, благодійні фонди та інші).

З юридичного боку досягнення цілей суб'єкта господарювання визначено в статутних документах. Права суб'єктів господарювання визначаються господарським законодавством.

Таблиця 4

Права суб'єктів господарської діяльності

Права суб'єктів господарської діяльності	засновницькі права - включають право на вільний вибір засновниками видів діяльності, право на вибір організаційно-правової форми, право на прийняття рішення про створення та припинення діяльності підприємства;
	права в галузі управління - самостійно визначати структуру підприємства, приймати і змінювати установчі документи, затверджувати положення про структурні підрозділи, формувати органи управління і контролювати їхню діяльність, призначати посадових осіб тощо;
	майнові права - мати на підставі певного речового права основні фонди, обігові кошти, інші цінності, вартість яких відображається на самостійному балансі підприємства, вести господарську та комерційну діяльність, бути позивачем і відповідачем у судових органах, розпоряджатися майном, набувати на законних підставах майно.

1.2. Порядок утворення суб'єктів господарської діяльності та умови її припинення

Порядок утворення суб'єктів господарської діяльності – це фактичне створення та легалізація суб'єкта господарювання.

Способи створення суб'єкта господарювання є:

- Створення нового суб'єкта господарювання;

- Зміни діючого суб'єкта господарювання (злиття з іншими організаціями, поділ);

- Примусовий поділ діючого суб'єкта господарювання (як приклад, це розпорядження антимонопольного органу держави згідно чинного законодавства).

До шляхів створення відносять:

- За рішенням власника майна або уповноваженої особи;
- За рішенням організацій або громадян.

Державна реєстрація суб'єктів господарювання – засвідчення факту створення або припинення статусу юридичної особи/підприємця фізичною особою та всі інші реєстраційні дії відповідно до чинного законодавства за допомогою внесення записів до єдиного державного реєстру.

В Єдиний державний реєстр – автоматизована база, яка зберігає інформацію щодо юридичних та фізичних осіб, які являються підприємцями. Після реєстрації підприємства видається свідоцтво про державну реєстрацію – це документ, який засвідчує внесення до Єдиного державного реєстру запис про реєстрацію юридичної або фізичної особи, які являються підприємцями.

Припинення діяльності суб'єктів господарювання може бути двох видів: добровільне та примусове. Добровільне припинення – це рішення власника або передбачені законом чи установчими документами обставини. Примусове припинення :

- Встановлено недійсним запис про державну реєстрацію в наслідок порушення законодавства;
- Здійснення підприємством незаконної діяльності або діяльності, яка не відповідає установчим документам;
- Мінімальний розмір статутного фонду суб'єкта господарювання (юридичної особи) не є відповідним;
- Обставини, при яких суб'єкт господарської діяльності не подає звіти про свою діяльність до органів державної податкової служби;
- Обставини, коли в Єдиному державному реєстрі наявний запис про відсутність підприємства за вказаним місцезнаходженням;

Реорганізація та ліквідація – це дві правові форми припинення господарської діяльності. Під реорганізацією розуміється виникнення двох та більше нових підприємств на основі одного, вже попередньо створеного, в такому випадку всі як права так і обов'язки одного підприємства переходять до його наступників.

Види реорганізації суб'єкта господарювання

Реорганізація суб'єкта господарювання	Злиття – злиття двох та більше підприємств, в наслідок чого виникає нове підприємство, а відповідно підприємства, які злилися припиняють свою господарську діяльність;
	Приєднання – процес при якому до одного підприємства приєднується інше, при чому всі права та обов'язки переходять до підприємства (до якого приєднуються)
	Поділ – процес при якому на базі одного підприємства утворюються два або більше суб'єктів господарювання;
	Перетворення – процес при якому змінюється форма власності, а відповідно і організаційно-правова форма суб'єкта господарювання.

1.3. Види підприємств та їх характерні риси

Підприємство – суб'єкт господарювання, створений з метою забезпечення суспільних та власних потреб шляхом виробничої, науково-дослідної, торгівельної діяльності чи шляхом наданням послуг відповідно до чинного законодавства країни.

Підприємству притаманні ознаки, які вказані на рис. 1:

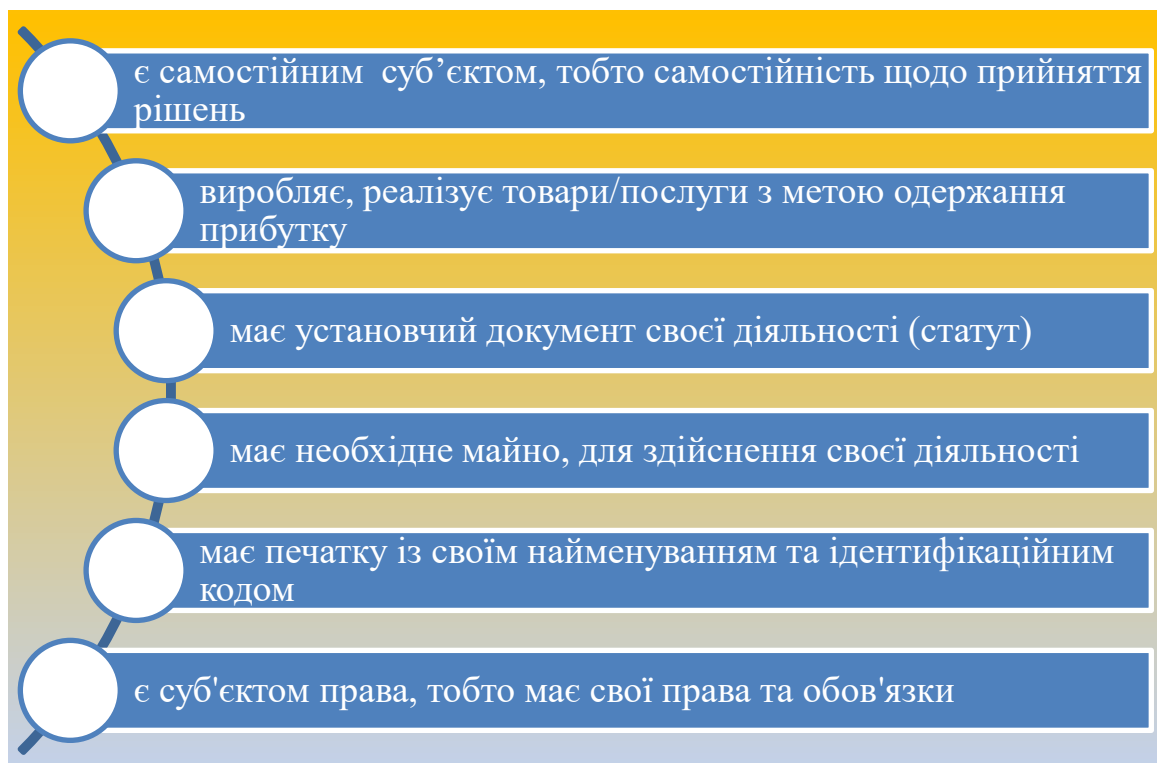

Рис.1. Ознаки підприємства

Підприємства мають свою класифікацію (таблиця 6) за такими ознаками:

Таблиця 6

Класифікація підприємств

Класифікація підприємства	
Залежно від форм власності	приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);
	підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);
	комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади
	державне підприємство, що діє на основі державної власності;
	підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).
Залежно від сфери діяльності	промислові підприємства;
	торговельні підприємства;
	підприємства у сфері послуг тощо.
Залежно від способу утворення (заснування) і формування статутного фонду	унітарне підприємство, що створюється одним засновником;
	корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням
Залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік	Малі — підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу не перевищує сімдесяти мільйонів гривень;
	великі — підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік перевищує двісті п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу за рік перевищує суму сто мільйонів гривень;
	усі інші підприємства — середні.
Залежно від наявності в статутному фонді підприємства іноземної інвестиції	підприємства з іноземними інвестиціями
	іноземні підприємства – іноземна інвестиція в статутному фонді становить сто відсотків.

Слід виділити некомерційні підприємства – суб'єкт господарювання, що здійснює господарську діяльність для досягнення економічних, соціальних результатів та при цьому не мають на меті одержання прибутку.

Господарське товариство – суб'єкт господарської діяльності, який створений кількома юридичними особами шляхом злиття їх майна, на меті стоїть одержання прибутку.

Форми господарських товариств: акціонерне товариство¹; товариство з обмеженою відповідальністю²; товариство з додатковою відповідальністю³; повне товариство⁴; командитне товариство⁵.

¹ Акціонерне товариство (АТ) — це таке господарське товариство, статутний фонд якого поділений на визначену кількість часток рівної номінальної вартості, виражених в акціях, і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями усім своїм майном; акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості належних їм акцій.

² Товариство з обмеженою відповідальністю — це таке господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями усім своїм майном; учасники, які повністю сплатили свої внески, несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості своїх внесків.

³ Товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ) — це таке господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки, розмір яких визначений статутом, і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями усім власним майном, а у разі його недостатності - також: майном учасників у визначеному установчими документами кратному розмірі до вкладу кожного з них.

⁴ Повне товариство - це таке господарське товариство, всі учасники якого від імені товариства спільно здійснюють підприємницьку діяльність і несуть додаткову відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

⁵ Командитне товариство(КТ) - це таке господарське товариство, в якому один або більше учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть щодо боргів додаткову відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, на яке за законом може бути звернене стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми внесками (вкладники) [<http://studies.in.ua/gopodarske-pravo/3944-ponyattya-ta-vidi-subyektiv-gospodarskoyi-dyalnost.html>].

Розділ 2

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

На сучасному етапі Україна здійснює суттєві кроки для швидкої інтеграції до міжнародного економічного простору, що в свою чергу провокує загострення проблем з приводу надання державної допомоги суб'єктам господарювання країни. Законодавча база України має велику кількість нормативно-правових актів, які регулюють процес надання державної допомоги суб'єктам господарювання.

Здебільшого поняття «державне регулювання», «державна підтримка» та «державна допомога» узагальнюються. Відповідно до статті 12 господарського кодексу України державне регулювання поєднує в собі: ліцензування, сертифікацію, державну підтримку та інше. Отже державне регулювання – це діяльність органів держави, яка спрямована на підвищення функціонування економіки, при умов коли ринковий механізм неефективно вирішує проблеми, щодо розподілу виробничих або ж споживчих благ. Державна ж підтримка – це система механізмів, які стимулюють суб'єктів господарської діяльності до раціональної та економічно вигідної діяльності, тобто чинники, які провокують суб'єктів господарювання до економічно обґрунтованої діяльності.

Державна допомога – це дії уряду країни, які надають економічні пільги для групи суб'єктів господарювання, які об'єднані певними визначеними критеріями. Тобто державна допомога – це ресурси держави, які направлені на розвиток групи підприємств. Прикладом цього поняття являються субсидії, які є як допомогою так і підтримкою для суб'єктів господарської діяльності. Згідно статті 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» державна допомога – це підтримка країни суб'єктів господарювання за рахунок держави (її ресурсів), створюючи умови для виробництва окремих видів товарів, надання послуг чи ведення окремих видів діяльності. Відповідно до вказаного Закону України виділяють наступні види державної допомоги:

Рис 2. Види державної допомоги

Нова державна допомога – це будь-яка державна підтримка суб'єктів господарювання, що не являється чинною державною допомогою, а також внесення істотних змін до умов надання чи обсягу чинної державної допомоги.

Чинна державна допомога – програма державної допомоги чи індивідуальна державна допомога, яка існувала на день набрання чинності Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» або щодо якої відповідний орган, який має такі повноваження, прийняв рішення про допустимість такої допомоги для конкуренції на строк дії якої ще не завершився.

Незначна державна допомога – це державна допомога одному суб'єкту господарювання, сукупний розмір якої незалежно від форми та джерел не перевищує суми за будь-який трирічний період, еквівалентної 200 тисячам євро, визначеної за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України, що діяв на останній день фінансового року.

Індивідуальна державна допомога – захід державної допомоги, який здійснюється за межами програми державної допомоги, та окремі заходи державної допомоги, що здійснюються в межах програми державної допомоги, але підлягають повідомленню згідно з умовами такої програми та законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Державна допомога полягає в передачі ресурсів держави для окремих суб'єктів господарювання та виражається в наступних формах:

- Гранти та субсидії;
- Дотації;
- Надання податкових пільг, відстрочення сплати податків, зборів або обов'язкових платежів;

- Списання боргів за надані державні послуги, списання штрафних санкцій;
- Надання кредитів за пільговими тарифами;
- Зменшення платежів, щодо фінансового зобов'язання перед фондами державного соціального страхування;
- Надання товарів чи послуг за цінами, які нижчі ринкових або ж придбання товарів чи послуг суб'єкта господарювання за цінами вище ринкових;
- Продаж майна, яке належить державі суб'єкту господарювання за ціною нижче ринкової;
- Збільшення державної частки в статутному капіталі суб'єкта господарювання.

Науковці відзначають наступні форми державної допомоги: пряме фінансування підприємств державою; податкові канікули; часткове покриття державою відсотків за кредитами, державне страхування ризиків, списання заборгованості щодо податків та зборів; пільгові тарифи на електроенергію та інше. З наукової точки зору вище перелічені форми державної допомоги можна віднести до категорії субсидій.

Виходячи з різноманітних форм державної допомоги постає завдання в їх класифікації:

Таблиця 7

Класифікація державної допомоги суб'єктам господарювання	
В залежності від способу впливу на підприємницьку діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • Пряме фінансування (державні позики, субсидії); • Непряма фінансова підтримка.
В залежності від застосування бюджетних коштів	<ul style="list-style-type: none"> • Фінансування за рахунок державних коштів (дотації, надання позик, субвенції); • Фінансування не здійснюється з державного бюджету (стимулювання комерційних банків до фінансування підприємств, утворення гарантованих цільових позик для проектів підприємства).
В залежності від кола осіб, які отримують державну допомогу	<ul style="list-style-type: none"> • Суб'єкти господарювання, які відповідають певним визначеним критеріям (державна допомога); • Індивідуальна допомога.
В залежності від економічної сутності допомоги	<ul style="list-style-type: none"> • Інвестиційна державна допомога; • Дотаційна державна допомога.
В залежності від строків надання допомоги	<ul style="list-style-type: none"> • Довгострокова допомога; • Короткострокова.
В залежності від характеру допомоги	<ul style="list-style-type: none"> • Поворотна допомога; • Безповоротна допомога.
В залежності від характеру	<ul style="list-style-type: none"> • Імперативна (обов'язкова);

покладання здійснити державну допомогу	<ul style="list-style-type: none"> • Субсидіарна (додаткова).
В залежності від джерела фінансування	<ul style="list-style-type: none"> • Кошти надаються з Державного бюджету; • Кошти надаються з місцевих бюджетів; • Кошти надходять зі змішаних джерел.
В залежності від рівня надання допомоги	<ul style="list-style-type: none"> • Загальнодержавна допомога; • Галузева допомога; • Регіональна допомога.

Державна допомога на галузевому рівні проводиться відповідно до специфіки народного господарства. Існує два види державної допомоги на галузевому рівні:

- допомога у сфері матеріального виробництва;
- допомога у сфері нематеріального виробництва.

З огляду на вище вказане, можна прийти до висновку, що державна допомога суб'єктам господарювання – це будь-яке сприяння (фінансове/організаційне) державних органів влади, щодо підприємства з метою досягнути відповідний економічний і соціальний рівень економіки країни та забезпечити постійний розвиток відповідної галузі.

В країнах Європи існує три групи державної допомоги: регіональна, загальнодержавна та допомога чутливим галузям економіки. В Україні державна допомога здійснюється за такими напрямками:

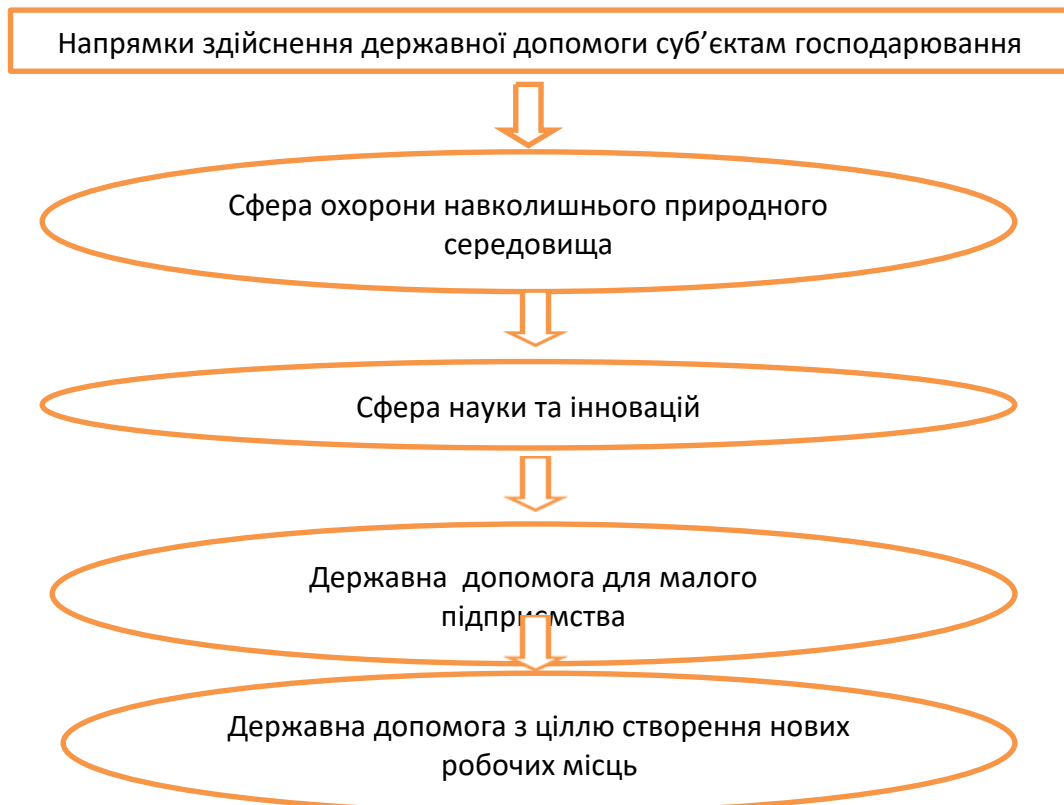

Рис. 3. Напрямки здійснення державної допомоги в Україні

Державна допомога надається відповідно чинному законодавству України. На регіональному рівні державна допомога надається у формі податкових, митних та фінансових пільг суб'єктам господарювання, які здійснюють інвестиційні проекти на території вільних економічних зон.

Аналізуючи законодавчу базу, слід відзначити, що існує певний порядок надання державної допомоги суб'єктам господарювання:

1. визначають орган влади, який розглядає заяви суб'єктів господарювання, щодо надання державної допомоги;

2. подання заяви суб'єкта господарювання (підприємства), щодо прохання про державну допомогу;

3. результат рішення з приводу допущення до участі у конкурсі про державну допомогу;

4. розгляд проектів учасників;

5. оцінка економічного стану суб'єкта господарювання;

6. проведення відбору по заявкам учасників щодо отримання державної допомоги;

7. надання державної допомоги.

Отже, державна допомога:

✓ це засоби, які направлені на відбудову господарської діяльності підприємствам.

✓ це економічне втручання держави в господарську діяльність підприємств шляхом надання переваг окремим суб'єктам господарювання.

Розділ 3
НАУКОВІ ПОЯСНЕННЯ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО
ДЕРЖАВНУ ДОПОМОГУ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державну допомогу суб'єктам господарювання

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 34, ст.1173)

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 2481-VIII від 03.07.2018}

Цей Закон встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

Розділ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі нижченаведені терміни вживаються в такому значенні:

1) державна допомога суб'єктам господарювання (далі - державна допомога) - підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;

2) заінтересовані особи - надавачі та отримувачі державної допомоги, суб'єкти господарювання, інші юридичні і фізичні особи, їх об'єднання, інтереси яких можуть зазнати впливу від надання державної допомоги;

3) індивідуальна державна допомога - захід державної допомоги, що здійснюється поза межами програми державної допомоги, а також окремі заходи державної допомоги, що здійснюються в межах програми державної

допомоги, але підлягають повідомленню згідно з умовами такої програми та цим Законом;

4) місцеві ресурси - рухоме і нерухоме майно, кошти місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад, майно, що належить Автономній Республіці Крим, управління яким здійснює Рада міністрів Автономної Республіки Крим;

5) моніторинг державної допомоги - збирання та проведення аналізу інформації про державну допомогу з метою здійснення контролю за дотриманням вимог цього Закону та рішень Уповноваженого органу з питань державної допомоги (далі - Уповноважений орган), визначеного цим Законом, а також підготовка та подання звітності про державну допомогу;

б) надавачі державної допомоги - органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу;

7) незабезпечена особа (працівник, який не може на рівних умовах конкурувати на ринку праці) - працездатна особа, щодо якої виконується одна з умов:

особа віком від 15 до 24 років або старша 50 років;

протягом шести місяців особа була безробітною;

особа не має повної середньої, середньої спеціальної чи професійно-технічної освіти або здобула таку освіту не пізніше ніж два роки тому та раніше не мала оплачуваної постійної роботи;

неодружена особа, яка проживає з однією чи більше особами, які перебувають на її утриманні;

особа працює в галузі чи має професію, в якій гендерна нерівність щонайменше на 25 відсотків перевищує середній рівень у всіх галузях економіки, та належить до гендерної групи, щодо якої існує така нерівність;

особа є представником етнічної меншості та потребує розвитку мовних навичок, професійного навчання і досвіду роботи за профілем з метою набуття перспектив отримання постійної зайнятості;

8) незаконна державна допомога - нова державна допомога, надана без повідомлення Уповноваженого органу або в період після повідомлення, але до прийняття Уповноваженим органом рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції, або надана всупереч рішенню Уповноваженого органу про визнання нової державної допомоги недопустимою для конкуренції, крім категорій державної допомоги, надавачі якої згідно із цим Законом звільнені від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу;

9) незначна державна допомога - державна допомога одному суб'єкту господарювання, сукупний розмір якої незалежно від її форми та джерел не перевищує за будь-який трирічний період суму, еквівалентну 200 тисячам

євро, визначену за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України, що діяв на останній день фінансового року;

10) неналежне використання державної допомоги - будь-яке використання державної допомоги її отримувачем, що суперечить рішенню Уповноваженого органу про допустимість такої допомоги для конкуренції;

11) нова державна допомога - будь-яка державна підтримка суб'єктів господарювання, що не є чинною державною допомогою, а також внесення істотних змін до умов надання чи обсягу чинної державної допомоги;

12) отримувач державної допомоги - суб'єкт господарювання, який отримує державну допомогу;

13) повідомлення про нову державну допомогу - інформація про нові програми державної допомоги або індивідуальну державну допомогу, що подається до Уповноваженого органу для прийняття ним рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції;

14) послуги, що становлять загальний економічний інтерес, - послуги, пов'язані із задоволенням особливо важливих загальних потреб громадян, що не можуть надаватися на комерційній основі без державної підтримки;

15) програма державної допомоги - нормативно-правовий акт або сукупність актів, на підставі яких певним категоріям суб'єктів господарювання передбачається надання державної допомоги впродовж певного або невизначеного періоду у визначеному або невизначеному розмірі;

16) ресурси держави - рухоме і нерухоме майно, кошти державного бюджету, інші кошти, що є об'єктом права державної власності, земля та інші природні ресурси, що є об'єктами права власності Українського народу, бюджети фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, щодо яких здійснюється державний нагляд або якими управляють чи розпоряджаються органи влади;

17) ризиковий капітал - внесок до статутного капіталу суб'єктів малого та середнього підприємництва за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів з метою забезпечення певного виду діяльності на період розроблення техніко-економічного обґрунтування, бізнес-плану, заснування підприємства, налагодження чи розширення виробництва;

18) чинна державна допомога - програма державної допомоги чи індивідуальна державна допомога, яка існувала на день набрання чинності цим Законом або щодо якої Уповноважений орган прийняв рішення про допустимість такої допомоги для конкуренції та строк дії якої ще не завершився.

2. Терміни "суб'єкт господарювання", "товар", "економічна конкуренція (конкуренція)", "органи влади", "органи адміністративно-господарського управління та контролю" вживаються у значенні, наведеному в Законі України "Про захист економічної конкуренції".

Стаття 2. Принцип недопустимості державної допомоги для конкуренції

1. Державна допомога є недопустимою для конкуренції, якщо інше не встановлено цим Законом.

«Державна допомога може йти на користь країні за рахунок стимулювання розвитку важливих та перспективних галузей економіки. В той же час державна допомога може завдати значного негативного впливу для бізнесу держави по причині пошкодження природної конкуренції в державі. Негативний вплив державної допомоги відбувається коли: держава надає сумнівні податкові канікули, вибіркові необґрунтовані списання податкового боргу та дотації окремим компаніям, які насправді не потребують їх.

Саме тому державна допомога завжди має бути добре обґрунтована, зважаючи на зведення ризиків втручання в економічну конкуренцію держави до мінімуму. Слід зазначити, що державна допомога не має ставити суб'єкта господарювання, якому вона надається в привілейоване становище».

Стаття 3. Сфера застосування Закону

1. Дія цього Закону поширюється на будь-яку підтримку суб'єктів господарювання надавачами державної допомоги за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів для виробництва товарів або провадження окремих видів господарської діяльності, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті.

«Державна підтримка – являється ефективним способом використання коштів, які належать державі. Ця підтримка виражається у вигляді дотацій, доплатах та компенсаціях. Саме державна підтримка являється способом зміцнення та розвитку найважливіших галузей економіки. Саме підтримка розвитку важливих галузей економіки впливає на стабільний розвиток національної економіки. Державна підтримка включає всі форми діяльності держави, які сприяють суб'єктам господарювання (пряме фінансування, організаційні заходи, пільги)».

2. Дія цього Закону не поширюється на підтримку:

1) у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства, виробництва зброї і військового спорядження для потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;

2) господарської діяльності, пов'язаної з:

інвестуванням в об'єкти інфраструктури із застосуванням процедур державних закупівель;

наданням послуг, що становлять загальний економічний інтерес, у частині компенсації обґрунтованих витрат на надання таких послуг. Перелік послуг, що становлять загальний економічний інтерес, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

3) проектів, що реалізуються Українським культурним фондом у порядку, встановленому Законом України "Про Український культурний фонд".

{Частина другу статті 3 доповнено пунктом 3 згідно із Законом № 2481-VIII від 03.07.2018}

Стаття 4. Форми державної допомоги

1. Державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.

Державна допомога може реалізовуватися, зокрема, у таких формах:

1) надання субсидій⁶ та грантів⁷;

2) надання дотацій⁸;

3) надання податкових пільг, відстрочення або розстрочення сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів;

«Податкові пільги – це свого роду канікули для платника податків щодо необхідності сплачувати податкові зобов'язання. Пільги можуть бути як частковими так і у повному обсязі.

При наданні податкових пільг державна влада ставить на меті встановлення певного рівня економічного та соціального розвитку населення .У податковому Кодексі України наданий точний перелік всіх видів податкових пільг.

Слід зазначити, що перша група пільг – це пільги, які спрямовані на виключення з оподаткованого доходу певних окремих предметів. Які поділяються на наступні види: повні та часткові (надаються певним категоріям платників); тимчасові, постійні (діють протягом тривалого часу) та надзвичайні (надаються у надзвичайних ситуаціях); майнові (відрахування певної частки майна) та прибуткові відрахування (застосовується до частини доходу).

Другою групою податкових пільг – є знижки (зменшення суми податку на відповідну величину). Вони можуть бути: лімітовані (обмежений розмір)

⁶ Субсидія — фінансова або інша підтримка державними органами виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту, споживання товару, завдяки якій суб'єкт господарсько-правових відносин країни експорту одержує пільги (прибутки) [<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%83%D0%B1%D1%81%D0%B8%D0%B4%D1%96%D1%8F>].

⁷ Грант – це безоплатна субсидія підприємствам, організаціям і фізичним особам в грошовій або натуральній формі на здійснення будь-якої діяльності з подальшим звітом про їх використання. разі нецільового витрачання виділених коштів керівна особа буде нести передбачену законом та статутом донора відповідальність [<https://www.ceasc-bw.com/products/granti-dlya-pidprijetstv-de-vzyati-i-yak-shukati/>].

⁸ Дотація (від лат. dotatio — дар, пожертва) — доплата з державного бюджету задля збалансування бюджетів нижчих рівнів; різновид субсидії [<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>].

та нелімітований (знижка може бути на всю суму податкових зобов'язань); встановлення заниженої ставки оподаткування; звільнення від сплати податків.

Слід виділити окремий вид пільг, який називається податковим кредитом – це пільги, які направлені на зменшення податкової ставки. У даному випадку об'єктом оподаткування є обчислена сума податку».

4) списання боргів, включно із заборгованістю за надані державні послуги, списання штрафних санкцій, компенсація збитків суб'єктам господарювання;

5) надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами;

6) зменшення фінансових зобов'язань суб'єктів господарювання перед фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

7) надання, прямо чи опосередковано, суб'єктам господарювання товарів чи послуг за цінами нижче ринкових або придбання товарів чи послуг суб'єктів господарювання за цінами, вище ринкових;

8) продаж державного майна за цінами, нижче ринкових;

9) збільшення державної частки в статутному капіталі суб'єктів господарювання або збільшення вартості державної частки на умовах, неприйнятних для приватних інвесторів.

Розділ 2

ДОПУСТИМІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ

Стаття 5. Допустима державна допомога

1. Державна допомога є допустимою, якщо надається з метою:

1) забезпечення споживачів соціально важливими товарами, за умови, що така допомога не є дискримінаційною стосовно місця походження товарів;

2) відшкодування шкоди особам, постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, згідно із законом.

Стаття 6. Державна допомога, що може бути визнана допустимою

1. Державна допомога може бути визнана допустимою, якщо вона надається для таких цілей:

1) сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, рівень життя в яких є низьким або рівень безробіття є високим;

2) виконання загальнодержавних програм розвитку або розв'язання соціальних та економічних проблем загальнонаціонального характеру;

3) сприяння окремим видам господарської діяльності або суб'єктам господарювання в окремих економічних зонах, за умови, що це не суперечить міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

4) підтримки та збереження національної культурної спадщини, якщо вплив такої державної допомоги на конкуренцію є неістотним.

2. Кабінет Міністрів України визначає критерії оцінки допустимості окремих категорій державної допомоги, що надається для цілей, передбачених частиною першою цієї статті, зокрема, таких категорій:

- 1) допомога для забезпечення розвитку регіонів;
- 2) підтримка середнього та малого підприємництва;
- 3) допомога на професійну підготовку працівників;
- 4) допомога на працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць;
- 5) допомога на відновлення платоспроможності та реструктуризацію суб'єктів господарювання;
- 6) допомога на захист навколишнього природного середовища;
- 7) допомога на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність;
- 8) допомога на підтримку окремих галузей економіки.

3. В актах Кабінету Міністрів України, прийнятих відповідно до частини другої цієї статті, визначаються:

- 1) мета і форми державної допомоги;
- 2) категорії отримувачів державної допомоги;
- 3) максимальний розмір державної допомоги, яка може надаватися;
- 4) умови та спосіб розрахунку сукупного розміру державної допомоги;
- 5) витрати, що можуть бути відшкодовані отримувачам державної допомоги.

4. Рішення про визнання державної допомоги допустимою згідно із вимогами цього Закону приймає Уповноважений орган.

«Державна допомога – це розробка та реалізація програм з метою фінансової підтримки суб'єктам господарювання, які являються стратегічно важливими у вирішенні проблем національної економіки, оздоровлення окремих галузей економіки та підвищення добробуту в країні.»

Стаття 7. Звільнення від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу

1. Уповноважений орган може встановлювати звільнення від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу окремих груп надавачів категорій державної допомоги, визначених частиною другою статті 6 цього Закону. Не допускається звільнення від обов'язку повідомлення надавачів державної допомоги на відновлення платоспроможності та реструктуризацію суб'єктів господарювання, а також на підтримку окремих галузей економіки.

Розділ 3 УПОВНОВАЖЕНИЙ ОРГАН

Стаття 8. Повноваження Уповноваженого органу

1. Уповноваженим органом є Антимонопольний комітет України.

«Антимонопольний комітет України – це державний орган України зі своїм спеціальним статутом, який забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності, а також у сферах державних закупівель.»

Завдання Антимонопольного Комітету України

Завдання Антимонопольного Комітету України	Здійснення державного контролю за дотримання законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету права споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
	Контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
	сприяння розвитку добросовісної конкуренції;
	методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції».

2. До повноважень Уповноваженого органу належить:

1) отримання та розгляд повідомлень про нову державну допомогу від надавачів такої допомоги у порядку, встановленому цим Законом;

2) визначення належності до державної допомоги заходів з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції, прийняття рішень, передбачених цим Законом;

3) збирання та проведення аналізу інформації про заходи з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, вимагання від надавачів та отримувачів державної допомоги, їх посадових осіб інформації, у тому числі з обмеженим доступом, необхідної для прийняття рішень, передбачених цим Законом;

4) надання:

надавачам державної допомоги обов'язкових для розгляду рекомендацій про внесення змін до умов надання такої допомоги з метою усунення або мінімізації негативного впливу державної допомоги на конкуренцію;

роз'яснень з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги;

5) прийняття рішень про:

тимчасове припинення надання незаконної державної допомоги відповідно до цього Закону;

припинення та повернення незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції;

б) визначення порядку:

подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги;
розгляду справ про державну допомогу;
відкликання рішень, визначених частиною шостою статті 10 або частиною сьомою статті 11 цього Закону;
проведення моніторингу державної допомоги;
ведення та доступу до реєстру державної допомоги;
7) визначення:
форм та вимог щодо подання інформації про чинну державну допомогу;
методик формування карти регіонального розподілу державної допомоги, підготовки та оприлюднення офіційної звітності України у сфері державної допомоги;
8) розроблення та внесення в установленому порядку Кабінету Міністрів України пропозицій щодо прийняття нормативно-правових актів з питань державної допомоги;
9) здійснення заходів міжнародного співробітництва;
10) обмін інформацією з міжнародними організаціями, державними органами, неурядовими організаціями з питань державної допомоги в інших державах.

Розділ 4

НОВА ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА

Стаття 9. Порядок подання повідомлення про нову державну допомогу

1. Надавачі державної допомоги подають повідомлення про нову державну допомогу з пропозиціями щодо підготовки проектів законів, інших нормативно-правових та розпорядчих актів, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, внесення змін до умов чинної державної допомоги.

2. Пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги підлягають повідомленню, якщо вони можуть істотно вплинути на рішення Уповноваженого органу про допустимість державної допомоги для конкуренції, зокрема у разі, якщо вони стосуються мети, строків, обсягу, джерел фінансування та отримувачів державної допомоги.

3. Не подаються повідомлення щодо:

1) категорій державної допомоги, надавачі якої звільнені від обов'язку повідомлення на підставі статті 7 цього Закону;

2) незначної державної допомоги, якщо вона не стосується безпосередньо підтримки експортних операцій⁹ або переважного використання продукції вітчизняного виробництва порівняно з імпортованою продукцією¹⁰;

3) внесення до чинних програм державної допомоги змін, що передбачають збільшення фінансування менш як на 20 відсотків бюджету відповідної програми.

4. Нова державна допомога, що підлягає повідомленню, може бути надана лише після отримання відповідного рішення Уповноваженого органу, передбаченого пунктами 1 і 2 частини шостої статті 10 або пунктами 1-3 частини сьомої статті 11 цього Закону.

5. Повідомлення про нову державну допомогу подаються надавачами державної допомоги Уповноваженому органу у визначеному ним порядку з урахуванням строків розгляду повідомлення та справи про державну допомогу, визначених цим Законом.

6. Повідомлення про нову державну допомогу повинні містити вичерпну та достовірну інформацію про мету, очікуваний результат, обсяг, строк, форми, правові підстави, надавачів та отримувачів державної допомоги.

7. Надавач державної допомоги може відкликати своє повідомлення про нову державну допомогу у будь-який час до прийняття Уповноваженим органом остаточного рішення, передбаченого частиною шостою статті 10 та частиною сьомою статті 11 цього Закону.

⁹ Експорт — це вивіз із митної території України за кордон товарів і послуг без зобов'язання їхнього зворотного повернення. Факт експорту фіксується в момент перетину товаром митного кордону, надання послуг. До експорту відносять також вивіз товарів для переробки їх в іншій країні, перевезення товарів транзитом через іншу країну, вивіз привезених з іншої країни товарів для продажу їх у третій країні (реекспорт).

¹⁰ Імпорт — ввезення товарів, послуг (іноді може вживатися щодо капіталу, знань, технологій). Товари і послуги, що одна країна продає іншій для внутрішнього використання, обробки чи перепродажу.

Імпорт може бути видимим (товари) і невидимим (послуги). Виділяють також реімпорт. Якщо країна, що імпортує, не має контрбалансу у вигляді експорту, це може призвести до балансових труднощів і відповідно до обмеження імпорту у вигляді якої-небудь форми протекціонізму (типу імпортних тарифів або накладення квот на імпорт).

Імпорт забезпечує для виробничих та індивідуальних споживачів, а також для країни, низку додаткових переваг. Зокрема :

✓ доступ до дешевих та якісніших товарів готових виробів, сировинних та інших матеріалів та комплектуючих деталей;

✓ наповнення ринку дефіцитними товарами або товарами, які взагалі не виробляються на національній території;

✓ налагодження сталих виробничих зв'язків щодо кооперування виробництва з інонаціональними партнерами;

✓ розвиток технологій завдяки поширенню ввезення науково-містких товарів. [<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82>]

8. Суб'єкт господарювання, який має намір отримати державну допомогу, зобов'язаний подати її надавачеві відомості про господарську діяльність, про державну допомогу, отриману ним за останніх п'ять років, про правові підстави для отримання державної допомоги, її форму та мету.

9. Суб'єкт господарювання, який має намір отримати незначну державну допомогу, зобов'язаний подати її надавачеві відомості про господарську діяльність, а також про всю незначну державну допомогу, отриману ним протягом останніх трьох років, її форму та мету.

10. Вимоги до відомостей про господарську діяльність суб'єкта господарювання, який має намір отримати державну допомогу, визначаються відповідним надавачем державної допомоги з урахуванням вимог щодо подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу, встановлених Уповноваженим органом.

«Господарська діяльність – будь який вид діяльності, яка пов'язана з виробництвом, обміном та переробкою як матеріальних так і нематеріальних благ, які набувають форму товару.

Під господарською діяльністю в Господарському кодексі України розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (ст. 3 ГК України.

Господарська діяльність в своє поняття включає як виробничу діяльність, у процесі якої виробляється продукція, вироби народного споживання та інші матеріальні цінності, та невиробничу діяльність, пов'язану з виконанням різних видів робіт, у тому числі науково-дослідних, надання послуг, результати яких відчужуються як товар».

Стаття 10. Розгляд повідомлення про нову державну допомогу

1. Якщо інформація у повідомленні про нову державну допомогу не відповідає встановленим вимогам або є неповною для прийняття рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції, Уповноважений орган протягом 15 днів з дня отримання такого повідомлення інформує про це надавача державної допомоги, надсилає йому запит на додаткову інформацію і встановлює строк її подання, що не може перевищувати 30 днів з дня отримання запиту. На вмотивоване клопотання надавача державної допомоги Уповноважений орган може продовжити такий строк.

2. Повідомлення про нову державну допомогу вважається прийнятим до розгляду після 15 днів з дня його надходження, якщо протягом цього строку Уповноважений орган не повідомив надавача державної допомоги про те, що інформація у повідомленні не відповідає встановленим вимогам або є неповною для прийняття рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції, та не надіслав запит на додаткову інформацію.

3. Якщо надавач державної допомоги не подав у встановлений строк відповідно до запиту Уповноваженого органу інформації, повідомлення про нову державну допомогу вважається відкликаним. У такому разі

Уповноважений орган приймає рішення про відмову у розгляді повідомлення та письмово повідомляє про це надавача державної допомоги.

4. Якщо надавач державної допомоги у відповіді на запит Уповноваженого органу обґрунтовано доведе, що подання додаткової інформації є неможливим, оскільки така інформація йому невідома, недоступна або подавалася раніше, Уповноважений орган розпочинає розгляд повідомлення про нову державну допомогу на підставі наявної у нього інформації та повідомляє про це надавача державної допомоги. У такому разі повідомлення про нову державну допомогу вважається прийнятим до розгляду з дня отримання відповіді на запит Уповноваженого органу.

5. Рішення за результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу приймається Уповноваженим органом протягом двох місяців з дня початку його розгляду.

6. За результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу Уповноважений орган у встановленому ним порядку приймає рішення про:

- 1) допустимість нової державної допомоги для конкуренції;
- 2) визнання підтримки суб'єкта господарювання, зазначеної у повідомленні, такою, що не є державною допомогою відповідно до цього Закону;
- 3) початок розгляду справи про державну допомогу.

7. Якщо протягом строку розгляду повідомлення про нову державну допомогу, встановленого частиною п'ятою цієї статті, Уповноважений орган не розпочав розгляду справи про державну допомогу, рішення про допустимість нової державної допомоги для конкуренції вважається прийнятим.

Стаття 11. Розгляд справи про державну допомогу

«Отримувач державної допомоги повинен бути впевнений, що Антимонопольний Комітет України повідомлений про надану допомогу та має бути впевнений, що допомога надана згідно законодавства. Відповідно отримувач має тісно взаємодіяти з надавачем державної допомоги, яка передбачає надання повної та достовірної інформації для того щоб надавач надавач повідомив про нову державну допомогу. Та обов'язковим є – належне використання отриманої допомоги на ті цілі, згідно на що вона надавалася.»

1. Уповноважений орган розпочинає у визначеному ним порядку розгляд справи про державну допомогу в разі виявлення обґрунтованих підстав для висновку про недопустимість державної допомоги для конкуренції або про проведення поглибленого аналізу допустимості державної допомоги для конкуренції за результатами:

- розгляду повідомлення про нову державну допомогу;
- проведення перевірки інформації про незаконну державну допомогу чи неналежне використання чинної державної допомоги;

відкликання Уповноваженим органом рішення згідно з частиною десятою цієї статті.

2. У рішенні про початок розгляду справи про державну допомогу зазначаються відомості про результати розгляду повідомлення про нову державну допомогу, обґрунтовані підстави для висновку про недопустимість державної допомоги для конкуренції або про проведення поглибленого аналізу допустимості державної допомоги для конкуренції.

3. Рішення про початок розгляду справи надсилається надавачеві державної допомоги протягом двох робочих днів з дня його прийняття. Інформація про початок розгляду справи розміщується на офіційному веб-сайті Уповноваженого органу та містить звернення до всіх заінтересованих осіб про подання протягом 30 днів вмотивованих заперечень та зауважень щодо надання державної допомоги. Уповноважений орган може безпосередньо надіслати таке звернення заінтересованим особам.

4. Заінтересована особа, яка подає Уповноваженому органу відомості, заперечення чи зауваження у зв'язку з розглядом справи про державну допомогу, може вимагати нерозкриття інформації про неї надавачеві такої допомоги.

«Нерозкриття інформації – сукупність методів та заходів, що забезпечують цілісність, конфіденційність інформації виключаючи умови загроз природного або штучного характеру, реалізація яких може призвести до завдання шкоди власникам і користувачам інформації».

5. Заперечення та зауваження заінтересованих осіб передаються Уповноваженим органом на розгляд надавача державної допомоги, який протягом 30 днів з дати їх отримання зобов'язаний подати Уповноваженому органу обґрунтований висновок щодо отриманих заперечень та зауважень. У разі обґрунтованого клопотання надавача державної допомоги Уповноважений орган може продовжити такий строк.

6. Уповноважений орган приймає рішення за результатами розгляду справи про державну допомогу протягом шести місяців з дати прийняття рішення про початок розгляду такої справи.

7. За результатами розгляду справи про державну допомогу Уповноважений орган приймає рішення щодо:

1) визнання підтримки суб'єкта господарювання, зазначеної у повідомленні про нову державну допомогу, такою, що не є державною допомогою відповідно до цього Закону, у тому числі внаслідок внесення надавачем державної допомоги змін до умов її надання;

2) допустимості нової державної допомоги для конкуренції, у тому числі внаслідок внесення надавачем державної допомоги змін до умов її надання;

3) допустимості нової державної допомоги для конкуренції за умови виконання надавачем та отримувачами державної допомоги встановлених Уповноваженим органом зобов'язань;

4) визнання нової державної допомоги недопустимою для конкуренції;

5) припинення та повернення незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції.

8. Рішення Уповноваженого органу надсилаються надавачам державної допомоги протягом трьох робочих днів з дня їх прийняття, а також розміщуються на офіційному веб-сайті Уповноваженого органу.

9. Державна допомога, надана всупереч рішення Уповноваженого органу про визнання такої допомоги недопустимою для конкуренції, підлягає поверненню у порядку, визначеному статтею 14 цього Закону.

10. Уповноважений орган може відкликати у визначеному ним порядку рішення, прийняте відповідно до частини сьомої цієї статті або частини шостої статті 10 цього Закону, якщо воно прийнято на підставі недостовірної інформації, що призвело до прийняття необґрунтованого рішення, та прийняти нове рішення у порядку, встановленому цією статтею.

Розділ 5

НЕЗАКОННА ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА ТА НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ

Стаття 12. Перевірка інформації про незаконну державну допомогу

1. У разі отримання під час проведення моніторингу чинної державної допомоги або з будь-яких інших джерел інформації про незаконну державну допомогу Уповноважений орган проводить перевірку такої інформації з метою забезпечення дотримання вимог цього Закону.

2. З метою перевірки інформації про незаконну державну допомогу Уповноважений орган надсилає відповідному надавачу державної допомоги вимогу щодо подання повідомлення про таку державну допомогу відповідно до частин п'ятої і шостої статті 9 цього Закону та встановлює строк подання такого повідомлення.

3. У разі неподання на вимогу Уповноваженого органу повідомлення про державну допомогу у встановлений ним строк або невідповідності інформації, зазначеної у повідомленні, встановленим законодавством вимогам, або надходження до Уповноваженого органу вмотивованої заяви суб'єкта господарювання про вжиття заходів до запобігання негативним наслідкам для нього у разі надання такої допомоги Уповноважений орган приймає рішення про тимчасове припинення незаконної державної допомоги до прийняття рішення про її допустимість для конкуренції і надсилає копію такого рішення відповідному надавачеві державної допомоги протягом трьох робочих днів з дня його прийняття. Рішення Уповноваженого органу є обов'язковим для виконання надавачем державної допомоги з дня його отримання.

4. Якщо за результатами перевірки інформації про незаконну державну допомогу Уповноважений орган має підстави для висновку про недопустимість державної допомоги для конкуренції або про проведення поглибленого аналізу допустимості такої допомоги для конкуренції, він

починає розгляд справи про державну допомогу в порядку, визначеному статтею 11 цього Закону.

5. За результатами розгляду справи про державну допомогу, розпочатої внаслідок перевірки інформації про незаконну державну допомогу, Уповноважений орган приймає рішення відповідно до частини сьомої статті 11 цього Закону. Якщо надавач незаконної державної допомоги, щодо якої відкрито справу про державну допомогу, не подав інформації на запит Уповноваженого органу, остаточне рішення за результатами розгляду справи про державну допомогу приймається на підставі інформації, наявної в Уповноваженого органу.

6. Під час проведення перевірки інформації про незаконну державну допомогу строки, встановлені частиною п'ятою статті 10 і частиною шостою статті 11 цього Закону, не застосовуються.

7. Якщо за результатами розгляду справи про державну допомогу, розпочатої внаслідок перевірки інформації про незаконну державну допомогу, Уповноважений орган прийняв рішення про визнання державної допомоги недопустимою для конкуренції, така допомога підлягає припиненню та поверненню у порядку, визначеному статтею 14 цього Закону.

«Конкретні розміри державної допомоги для конкретного підприємства мають визначатися за кожною зі схем державної допомоги та залежать від розміру підприємства, категорії державної допомоги та інших умов надання державної допомоги.»

Незаконно надана державна допомога одній або ж декільком компаніям, зважаючи на складні умови розвитку бізнесу в нашій країні, може призвести до послаблення становища інших компаній, які допомогу не отримали, та до їхнього витіснення з ринку. Також слід зазначити, що послаблення конкуренції на ринку шкодить в першу чергу кінцевому споживачу адже саме в умовах конкуренції народжуються найякісніші товари/послуги які мають найкраще співвідношення ціна/якість.

Якщо за результатами розгляду справи, щодо незаконно наданої допомоги Уповноважений орган прийме рішення про визнання державної допомоги незаконною, така допомога підлягатиме припиненню та поверненню до бюджету в повному обсязі разом з відсотками за користування нею. Слід зазначити, що повернення державної допомоги не є штрафом, а лише покликане відновити ситуацію, яка існувала до надання незаконної державної допомоги.»

Стаття 13. Неналежне використання державної допомоги

1. Якщо Уповноважений орган під час проведення моніторингу державної допомоги або з будь-яких інших джерел отримав обґрунтовану інформацію про неналежне використання державної допомоги, що суперечить його рішенням про допустимість такої допомоги для конкуренції або про допустимість для конкуренції за умови виконання надавачем та отримувачами державної допомоги встановлених Уповноваженим органом

зобов'язань, він проводить перевірку такої інформації в частині дотримання вимог цього Закону.

2. З метою проведення перевірки інформації про неналежне використання державної допомоги Уповноважений орган може надіслати надавачу та отримувачам державної допомоги вимогу щодо подання необхідної інформації.

3. Якщо за результатами проведеної перевірки встановлено, що неналежне використання державної допомоги призвело до надання незаконної державної допомоги, Уповноважений орган здійснює розгляд справи про державну допомогу відповідно до статей 11, 12 і 14 цього Закону.

Розділ 6

ПОВЕРНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ, НЕДОПУСТИМОЇ ДЛЯ КОНКУРЕНЦІЇ

Стаття 14. Порядок повернення державної допомоги, недопустимої для конкуренції

1. Уповноважений орган приймає рішення про повернення незаконної державної допомоги у разі визнання її недопустимою для конкуренції. Рішення про повернення такої державної допомоги надсилається надавачеві державної допомоги протягом трьох днів з дня його прийняття. Надавач державної допомоги зобов'язаний вжити необхідних заходів до забезпечення повернення незаконної державної допомоги, недопустимої для конкуренції, її отримувачем відповідно до рішення Уповноваженого органу та повідомити Уповноваженому органу про виконання його рішення у встановлений строк.

2. Порядок повернення незаконної державної допомоги, недопустимої для конкуренції, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

3. У разі невиконання рішення про припинення або повернення незаконної державної допомоги, недопустимої для конкуренції, Уповноважений орган звертається до окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ, з позовом про визнання відповідного нормативно-правового чи акта індивідуальної дії, на підставі якого надавалася така державна допомога, незаконним та про припинення та/або повернення незаконної державної допомоги.

4. Якщо Уповноважений орган встановив, що незаконна державна допомога надається на підставі законодавчого акта, прийнятого без дотримання вимог цього Закону, він повідомляє про це відповідного надавача державної допомоги та Кабінет Міністрів України, який як суб'єкт права законодавчої ініціативи у встановленому порядку вносить пропозиції про приведення такого законодавчого акта у відповідність із цим Законом.

5. Уповноважений орган не може вимагати повернення незаконної державної допомоги після 10 років з дня набрання чинності нормативно-правовим чи розпорядчим актом, на підставі якого надавалася така допомога.

Розділ 7

ЧИННА ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА

Стаття 15. Перегляд чинної державної допомоги

1. Якщо Уповноважений орган за результатами розгляду повідомлення про чинну державну допомогу або за результатами моніторингу державної допомоги відповідно до розділу 8 цього Закону виявив ознаки того, що чинна державна допомога не є або більше не може вважатися допустимою для конкуренції, він надсилає надавачеві такої допомоги письмову вимогу щодо подання протягом 30 днів інформації та підтверджуючих документів про надання такої допомоги.

2. Якщо за результатами проведення аналізу інформації, отриманої від надавача державної допомоги, Уповноважений орган отримає підтвердження того, що чинна державна допомога не є або не може більше вважатися допустимою для конкуренції, він надсилає відповідному надавачеві державної допомоги рекомендації щодо:

- 1) внесення змін до програми державної допомоги;
- 2) запровадження додаткової процедури виконання програми державної допомоги;
- 3) припинення виконання програми державної допомоги.

3. Рекомендації Уповноваженого органу підлягають обов'язковому розгляду надавачем державної допомоги, якому вони надані. Про результати їх розгляду Уповноважений орган повідомляється у місячний строк з дня отримання таких рекомендацій.

4. Якщо надавач державної допомоги подав у встановлений строк заперечення щодо виконання рекомендацій Уповноваженого органу, а Уповноважений орган після розгляду заперечення вважає необхідним виконання рекомендацій, Уповноважений орган приймає рішення про початок розгляду справи про державну допомогу в порядку, встановленому статтею 11 цього Закону.

5. Якщо надавач державної допомоги у встановлений строк подав письмову згоду на виконання рекомендацій Уповноваженого органу, Уповноважений орган за погодженням з надавачем державної допомоги визначає строк виконання рекомендацій. Надавач державної допомоги у визначений Уповноваженим органом строк має подати підтвердні документи щодо виконання рекомендацій у повному обсязі.

«Чинна державна допомога — це програма державної допомоги чи індивідуальна державна допомога, яка існувала на день набрання чинності Законом про держдопомогу або щодо якої АМКУ прийняв рішення про допустимість такої допомоги для конкуренції та строк дії якої ще не завершився.

Інформація про чинну державну допомогу повинна містити відомості про мету, форми, джерела, отримувачів та їхні частки в загальному обсязі наданої протягом минулого фінансового року державної допомоги в межах відповідної програми або інформацію про те, що протягом звітного року

державна допомога не надавалася, з наданням належним чином оформлених підтвердних документів у письмовій та електронній формах».

Розділ 8

ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ

Стаття 16. Реєстр державної допомоги та звітність

1. Реєстр державної допомоги складається та ведеться Уповноваженим органом за результатами проведення моніторингу державної допомоги та на підставі інформації про чинну державну допомогу, яка подається надавачами такої допомоги.

2. Реєстр державної допомоги оновлюється, зокрема даними про нову державну допомогу, що набрала чинності протягом звітного року, у тому числі про ту, надавачі якої підлягають звільненню від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу відповідно до статті 7 цього Закону.

3. Надавачі державної допомоги зобов'язані щороку, до 1 квітня наступного року, подавати Уповноваженому органу у визначеному ним порядку інформацію про чинну державну допомогу, її мету, форми, джерела, отримувачів та їхні частки у загальному обсязі наданої протягом минулого фінансового року державної допомоги у межах відповідної програми або інформацію про те, що протягом звітного року державна допомога не надавалася.

4. Форма та вимоги щодо подання інформації про чинну державну допомогу визначаються Уповноваженим органом.

5. Отримувачі державної допомоги зобов'язані надавати відповідним надавачам такої допомоги повну та достовірну інформацію про чинну державну допомогу.

6. Якщо надавач державної допомоги не подав Уповноваженому органу інформації про чинну державну допомогу у встановлений цим Законом строк, Уповноважений орган надсилає йому письмову вимогу щодо подання протягом 30 днів такої інформації.

7. Уповноважений орган щороку, до 1 вересня наступного року, складає річний звіт про надання державної допомоги в Україні за попередній фінансовий рік та подає його Кабінетові Міністрів України. Такий звіт публікується в газеті "Урядовий кур'єр" та розміщується на урядовому веб-сайті.

8. Реєстр державної допомоги є відкритим, доступ до нього є безоплатним для всіх користувачів.

Стаття 17. Оскарження рішень Уповноваженого органу

1. Заінтересовані особи мають право оскаржити рішення Уповноваженого органу, прийняті відповідно до цього Закону, повністю або частково до окружного адміністративного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ, у місячний строк з дня його одержання.

2. Прийняття адміністративним судом до розгляду заяви про визнання недійсним рішення Уповноваженого органу повністю або частково не зупиняє його виконання.

«Державна допомога суб'єкта господарювання означає прямий вплив на конкуренцію та торгівлю у формі субсидій, податкових пільг та інших форм державних концесій на користь окремих підприємств і, отже, може мати негативний вплив на діяльність інших підприємств. Слід відзначити, що на сучасному етапі вільної торгівлі такі втручання в економіку з боку держави суттєво впливають на природну конкуренцію.

Необхідний жорсткий контроль за наданням державної допомоги суб'єктам господарювання, так як державна допомога являється структурною одиницею державних фінансів України. Отже контроль в сфері державної допомоги буде відображатися в якісному управлінні державних фінансів.

З метою сприяння ефективного управління та раціонального розподілу бюджетних ресурсів необхідно забезпечити повну прозорість надання державної допомоги та її цільового використання».

Розділ 9

ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три роки з дня його опублікування, крім частини другої статті 6, частини першої та пунктів 6-10 частини другої статті 8, частини другої статті 14, які набирають чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Усі надавачі державної допомоги протягом одного року з дня набрання чинності цим Законом зобов'язані подати Уповноваженому органу повідомлення про програми підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, які існували на день набрання чинності цим Законом. Подання повідомлення, його розгляд та розгляд справи про державну допомогу здійснюються у порядку, визначеному розділом 4 цього Закону.

3. Чинна державна допомога, що існувала на день набрання чинності цим Законом, яка відповідно до рішення Уповноваженого органу визнана недопустимою для конкуренції, має бути приведена у відповідність із цим Законом у строк, визначений Уповноваженим органом, але не більш як протягом п'яти років з дня набрання чинності цим Законом.

4. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) статтю 26 Господарського кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 18-22, ст. 144) викласти в такій редакції:

"Стаття 26. Державна допомога суб'єктам господарювання

1. Правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції встановлюються законодавством про державну допомогу суб'єктам господарювання";

2) частину третю статті 19 Кодексу адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., №№ 35-37, ст. 446) після слів "у сфері державних закупівель" доповнити словами "та рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, адміністративні справи за позовом Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання";

3) у Законі України "Про Антимонопольний комітет України" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 50, ст. 472; 2000 р., № 41, ст. 343; 2004 р., № 13, ст. 181; 2006 р., № 14, ст. 118; 2007 р., № 9, ст. 67; 2010 р., № 33, ст. 471; 2013 р., № 18, ст. 162):

статтю 3 доповнити пунктом 6 такого змісту:

"б) проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції";

частину першу статті 5 після слів "Про захист від недобросовісної конкуренції" доповнити словами "Про державну допомогу суб'єктам господарювання";

статтю 7 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

"У сфері здійснення контролю за допустимістю державної допомоги для конкуренції Антимонопольний комітет України має повноваження, визначені Законом України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання";

частину першу і перше речення частини другої статті 22¹ після слів "законодавством про захист економічної конкуренції" доповнити словами "та про державну допомогу суб'єктам господарювання".

5. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом:

подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.

**Президент
України**

П. ПОРОШЕНКО

**м. Київ
1 липня 2014 року
№ 1555-VII**

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі перед нашою державою постає завдання подолання економічних труднощів. Для подолання системної економічної кризи в національній економіці країни одне з головних завдань являється встановлення умов та відповідно надання підтримки розвитку суб'єктів господарської діяльності. Спираючись на світовий досвід, можна стверджувати, що досягнення високої конкурентоспроможності економіки досягається швидше при правильному та збалансованому втручанні держави в економічні процеси та внаслідок цього сприятиме саморегуляції внутрішнього ринку.

По цим причинам, необхідно приділити особливу увагу чинному законодавству України з питань надання державної допомоги суб'єктам господарювання та визначити роль органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері надання, контролю, аудиту за державною допомогою та її доцільним використанням суб'єктами господарювання.

Державна допомога – це дії уряду країни, які надають економічні пільги для групи суб'єктів господарювання, які об'єднані певними визначеними критеріями. Тобто державна допомога – це ресурси держави, які направлені на розвиток групи підприємств. Прикладом цього поняття являються субсидії, які є як допомогою так і підтримкою для суб'єктів господарської діяльності.

Слід зазначити, що Антимонопольний Комітет України як уповноважений орган у сфері державної допомоги суб'єкта господарювання проводить роз'яснення з метою прозорості моніторингу та надання державної допомоги.

Класифікація державної допомоги залежить від: кола осіб, які отримують допомогу; економічної сутності; строків; характеру; обов'язків здійснення та джерел фінансування.

Дане видання пояснює необхідні економічні категорії для повного розуміння Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бакалінська О. Правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. С. 24–33.
2. Ліллемяе О. Е. Господарсько-правове забезпечення державної допомоги суб'єктам господарювання : дис. канд. юрид. наук : 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. Київ, 2016. 201 с.
3. Бакалінська О. Правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. С. 24–33.
4. Ліллемяе О. Е. Господарсько-правове забезпечення державної допомоги суб'єктам господарювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 - господарське право; господарсько-процесуальне право. Київ, 2016. 201 с.
5. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 34. Ст. 1173.
6. Роз'яснення Антимонопольного комітету України з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги від 05.10.2017 № 35-рр/дд. URL : <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=137546&schema=main>.
7. Порядок проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання: затверджено Розпорядженням Антимонопольного комітету № 43-рп від 28.12.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0140-16/paran16#n16>.
8. Порядок ведення та доступу до реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання: затверджено Розпорядженням Антимонопольного комітету № 43-рп від 28.12.2015 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0142-16>.
9. Антимонопольний комітет України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/сопйоI/таіп/ик/риЬП5Ь/ai1icIe/130237>.

Навчальне видання

**О.М. Кубецька, О.В. Неклеса,
Я.С. Палешко, Д.Б. Санакоєв**

**КОМЕНТАР
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ
ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Підп. до друку 20.05.2020 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 2,5. Тираж 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018